

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 12 IR 23 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 12 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – VSDĮ projektas, Įstatymo projektas) rengimą paskatino Lietuvos Respublikos Prezidento 2023 m. gruodžio 20 d. dekretu Nr. 1K-1510 „Dėl Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-2324 grąžinimo Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti“ vetuotas Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIV-2324 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIV-2324), kuriuo siūlyta socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo bei invalidumo pensijų priemonių (toliau – pensijų priemonės), mokamų pagal Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymą, dydžius sieti su pagal Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuotu *praėjusių metų* minimalių vartotojų poreikių dydžiu (toliau – MVPD). 2024 metų valstybės biudžete numatytos lėšos pensijų priemonėms, mokamoms pagal Šalpos pensijų įstatymą, taip pat siejamos su *praėjusių metų* MVPD, kaip tai numatyta Įstatymo projekte Nr. XIV-2324. Šioms pensijų priemonėms finansuoti 2024 metais valstybės biudžete numatyta skirti 29 mln. Eur, tačiau realus finansavimo poreikis, susidarantis pensijų priemonių dydžius siejant su MVPD, galiojančiu mėnesį, už kurį mokamos pensijų priemonės, yra 56 mln. Eur didesnis. Susidariusiam lėšų trūkumui padengti VSDĮ projektu siūloma panaudoti 2024 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo surinktų pajamų perviršį, kurio neprireiks šio fondo išlaidoms padengti.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės specialistai (grupės vadovas – Vaidotas Kalinauskas, tel. +370 686 04 337, el. p. vaidotas.kalinauskas@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Pensijų priemonės, mokamos pagal Šalpos pensijų įstatymą, yra finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis. Šių pensijų priemonių išlaidoms, įvertinus praėjusių metų MVPD dydį, padengti 2024 metams patvirtintame valstybės biudžete numatyta skirti 29 mln. Eur. Atsižvelgiant į 2024 metais galiojantį MVPD dydį papildomas 56 mln. Eur poreikis pensijų priemonėms mokėti 2024 metų valstybės biudžete nenumatytas. Planuojama, kad pensijų priemonėms valstybės biudžete numatytas finansavimas bus pilnai panaudotas jau 2024 metų gegužės mėnesį. Pensijų priemonių gavėjų grupė yra viena iš labiausiai pažeidžiamų asmenų, dėl savo amžiaus ar sveikatos būklės negalinti patiems apsirūpinti iš darbo ir kitokių pajamų, grupių, todėl būtina atsižvelgti į šių asmenų interesus ir teisėtus lūkesčius, užtikrinant jiems pensijų priemonių mokėjimą laiku.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

VSDĮ projektu numatoma galimybė, nesant paskirto pakankamo finansavimo iš valstybės biudžeto, pagal Šalpos pensijų įstatymą finansuojamas pensijų priemokas mokėti Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis. Toks finansavimas būtų galimas tik tuo atveju, jei Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete būtų pakankamai lėšų įprastinei šio fondo veiklai vykdyti (valstybinio socialinio draudimo išmokoms mokėti). Priėmus VSDĮ projektą, būtų užtikrintas sklandus ir nepertraukiamas pagal Šalpos pensijų įstatymą mokamų pensijų priemokų mokėjimas 2024 metais.

Igyvendinant VSDĮ projektu siūlomą nuostatą patirtos Fondo išlaidos būtų kompensuojamos tam skirtas lėšas iš valstybės biudžeto numatant Valstybės socialinių fondų biudžetų 2026 metų rodiklių patvirtinimo įstatyme, t. y. po dviejų metų. Šiuo metu Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta analogiška „t+2 metų“ taisyklė, pagal kurią valstybės biudžeto lėšomis po dviejų metų finansuojama einamaisiais metais trūkstama lėšų suma papildomiems Fondo biudžetui nustatytiems įsipareigojimams vykdyti ir nurašytoms kaupiamųjų pensijų įmokų skoloms padengti (čia t – einamieji metai, už kuriuos apskaičiuotos atitinkamos sąnaudos). Tad VSDĮ projektu siūlomas teisinis reguliavimas, kai Valstybinio socialinio draudimo fondo patirtos išlaidos kompensuojamos iš valstybės biudžeto po dviejų metų, atitinka šiuo metu Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatytą reguliavimą, pagal kurį ir kitais atvejais iš Valstybinio socialinio draudimo fondo yra finansuojamos bei analogiškai iš valstybės biudžeto gražinamos lėšos (kai finansuojami papildomi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui nustatyti įsipareigojimai ir (ar) su asmens draudžiamosiomis pajamomis nesusijusios išmokos bei dengiamos nurašytos kaupiamųjų pensijų įmokų skolos), t. y., minėtos taisyklės ir dabar taikomos, pvz., bendrajai socialinio draudimo pensijos daliai, kuri, kaip ir pensijų priemokos, finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų.

VSDĮ projektu taip pat atliekami techninio pobūdžio pakeitimai, suderinant Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 12 ir 23 straipsnių nuostatas su Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu (tikslinama nuoroda į Lietuvos Respublikos tam tikrų metų biudžeto patvirtinimo įstatymą).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teigiamas priimto įstatymo poveikis aptartas šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
 Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kartu su Įstatymo projektu kitų įstatymų tikslinti nereikia.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus, naujų sąvokų Įstatymo projekte nenumatyta, nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės aktams.

Įstatymo projektu neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

Įstatymo projektas nenotifikuotinas Europos Komisijai.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinant Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus iki įstatymo įsigaliojimo įgyvendinamųjų teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įgyvendinant Įstatymo projekto siūlymus, papildomų lėšų poreikio nebus. Sutaupyti lėšų neplanuojama.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba 2024 m. balandžio 19 d. posėdyje priėmė sprendimą pritarti VSDĮ projektui, pagal kurį 2024 metais esantis valstybės lėšų pensijų priemokoms trūkumas būtų finansuojamas Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis, kurių padengimas būtų numatytas 2026 metais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „pensijų priemoka“, „biudžetas“, „Valstybinio socialinio draudimo fondas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.